RETORICA, O TEHNICĂ LITERARĂ A PERSUASIUNII

RHETORIC, A LITERARY TECHNIQUE OF PERSUASION

(Abstract)

The present paper confines itself to the task of accomplishing a rhetorical analysis of the text „Unele nevroze răsăritene", a lecture held in Wiesbaden by Andrei Pleşu as The External Affairs Minister of Romania and published afterwards in *Frankfurter Allgemeine Zeitung* and in *Dilema*. The text is perfectly built from a rhetorical point of view and it allows a thorough analysis of the four parts: *exordium, narration, argumentation* and *peroration*. The analysis also allows the text to be included within the first paradigm of rhetoric, *invention*, and it establishes its belonging to the *sublime* genre.

Cuvinte-cheie: analiză retorică, *exordium*, *naraţie*, *argumentaţie*, *peroraţie*, istoria argumentării.

Key-words: rhetoric analysis, *exordium*, *narration*, *argumentation*, *peroration*, the history of argumentation.

„Vorbirea este luată în considerare în măsura în care serveşte unui scop şi unor construcţii persuasive[1]." (Ducrot şi Schaeffer 1996: 110). Luat în considerare în lucrarea de faţă este discursul intitulat „Unele nevroze răsăritene" aparţinând lui Andrei Pleşu[2]. Ne-am ocupat de acest discurs într-o cercetare anterioară[3], însă dintr-o altă perspectivă, cea a analizei discursului politic diplomatic. Înainte de a analiza textul dintr-o perspectivă retorică, ceea ce constituie obiectul acestei lucrări, se cuvin câteva precizări de ordin pragmatic, ce ţin într-o oarecare măsură de situaţia de comunicare. Textul este o conferinţă

[1] Trimitere la orientarea generică şi pragmatică a retoricii.

[2] Text disponibil la adresa: http://arhiva.dilemaveche.ro/old/arhiva_dilema/291/plesu.htm.

[3] Vezi Kreutzer, Niculescu, Radu 2003.

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

rostită la Congresul de la Wiesbaden, Germania şi publicată apoi în *Frankfurter Allgemeine Zeitung* din 25 iunie 1998 şi în *Dilema* din 28 august – 3 septembrie 1998 (nr. 291). La fel de important de precizat este că discursul a fost rostit de Andrei Pleşu în calitate de Ministru de Externe al României, deşi nu era încă investit în funcţia de ministru atunci când a fost invitat să ţină conferinţa, iar rolurile pe care şi le asumă sunt, pe rând, cele de ministru, intelectual şi dizident. Contextul din momentul rostirii discursului la Wiesbaden este acela al perioadei prelungite de tranziţie din România, perioadă problematizantă pentru acceptarea în structurile Europei Occidentale.

„Unele nevroze răsăritene", discurs cu puternice accente eseistice, este aproape perfect construit din punct de vedere retoric, deşi nu aceasta este miza. Din această perspectivă poate fi încadrat în tipul de retorică psihologică, inspirată de discursurile lui Pitagora, tip de retorică ce încerca să convingă, nu neapărat prin tehnica impecabilă şi argumente imbatabile, ci mai ales prin atracţia pe care vorbirea abil manipulată o putea exercita asupra auditoriului. Deşi argumentele invocate în discurs sunt greu atacabile, iar tehnica retorică este aproape de perfecţiune, datorită trăsăturilor accentuate de eseu literar şi filosofic pe care textul le prezintă, acesta exercită o atracţie puternică asupra auditoriului, fie el german sau român, prin „vorbirea" abil manipulată de către autorul său.

Câteva dintre procedeele şi strategiile la care autorul recurge pentru a obţine acest efect ce pot fi menţionate sunt: recursul la antiteză: „lumea nouă, liberă" / „lagărul socialist", „Europa de vest" / „Europa răsăriteană" etc., politropia (abilitatea de a intui şi de a construi discursuri diferenţiate în funcţie de tipul de auditoriu (trebuie menţionat aici că varianta publicată în *Dilema* diferă uşor de cea rostită la Wiesbaden şi publicată în *Frankfurter Allgemeine Zeitung*); varianta românească conţine mici adăugiri, ce nu depăşesc mărimea unei propoziţii sau fraze, adăugiri ce contribuie la sporirea caracterului eseistic). Vom reveni ulterior asupra altor procedee şi strategii de ordin mai general.

Obiectivele (efectul perlocuţionar avut în vedere de autor) acestui text pot fi identificate cu scopul triplu general al retoricii: „docere, movere, delectare", accentul căzând totuşi mai puţin pe „movere", componentă înlocuită cu „persuadere". Ca orice discurs modern, nici conferinţa fostului Ministru de Externe nu aparţine unui gen al retoricii în stare pură. Este un discurs aflat la interferenţa dintre genul laudativ sau demonstrativ şi cel deliberativ (Quintilian I 1974: 241).

Această apartenenţă este stabilită de cauza sau tema discursului. Cu toate că nu apar elemente propriu-zise de elogiu sau blam, textul are puternice conotaţii negative în exordiu, naraţie şi argumentaţie şi conotaţii pozitive în peroraţie, atitudinea autorului fiind cea aferentă conotaţiilor (de remarcat că Pleşu îşi asumă paternitatea textului). Totodată se constată şi o intenţie de a

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

dirija auditoriul prin construcţia discursului, care este proiectat în viitor, mai ales în partea de final, un viitor conturat de autor pentru a câştiga aderenţa auditoriului. În retorica antică se considera că „limbajul pompos nu trebuie să fie căutat de cei care declamă subiecte aparţinând genului deliberativ" (Quintilian I 1974: 306). În general, în discursurile de astăzi, acest deziderat nu mai este respectat, aspect ce poate fi observat şi în discursul analizat.

Prima parte a retoricii, inventio, este reprezentată şi în acest discurs prin capacitatea oratorului de a descoperi argumente adevărate sau verosimile care fac o cauză credibilă. Prima parte a discursului, exordiul sau introducerea este reprezentată de primul paragraf al textului: „Unul din ... ceva de ales, nevroza e gata făcută". Exordiul respectă regulile de tip cantitativ, nu are dimensiuni ample, ci este echilibrat ca lungime în raport cu restul textului. Este, de asemenea, un exordiu elaborat cu atenţie şi anunţă tema, subiectul care trebuie demonstrat: „nevroza intelectualului răsăritean".

Deşi în acest discurs nu se poate vorbi de simplitate lingvistică, textul fiind guvernat de limbaj academic, totuşi în exordiu frazele nu au aceeaşi amplitudine ca în celelalte părţi. În exordiu întâlnim propoziţii şi fraze mai puţin ample, chiar scurte. Înlănţuirea este logică, cuvintele folosite nu sunt rare sau de strictă specialitate, aşa cum întâlnim în restul textului. Întreg discursul este caracterizat prin prezenţa limbajului neologic, chiar e expresiilor scurte, de largă circulaţie din alte limbi: „the use of adversity", „Wunschvorstellungen", „Schlaraffenland", „screening", „follow-up", „all inclusive", „catch-up facilities", „acquis communautaire", „malentendu", „badge", „underground" etc. În exordiu, pe lângă neologisme, apar şi cuvinte obişnuite, care aparţin unui vocabular accesibil oricărui cititor şi nu se folosesc expresii de genul celor amintite mai sus.

În ceea ce priveşte persoana folosită, acest procedeu nu este de ajutor în delimitarea părţilor, deoarece întreg discursul este o împletire de relatare la persoana a III-a cu relatare la persoana I. Este folosită cu precădere persoana I plural („noi" inclusiv) şi destul de rar, persoana I singular.

Exordiul are funcţia de *captatio benevolentiae,* având în vedere în primul rând auditoriul pentru care a fost destinat în prima sa actualizare. Este un exordiu simplu, de dimensiune redusă, extrem de clar, eliberat de artificii de ordin retoric care contribuie la dilatarea textului şi indică în mod neechivoc intenţia care guvernează construcţia întregului text. În ansamblu, exordiul discursului „Unele nevroze răsăritene" respectă următorul deziderat din retorica antică: „ ... în exordiu trebuie să se pună mai multă măsură şi rezervă în trezirea compătimirii […], pe când în peroraţie ne este îngăduit să răscolim toate sentimentele ..." (Quintilian I 1974: 334). Vom vedea la momentul respectiv în ce măsură se face apel la sentimente în finalul discursului.

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

Felul în care este construit exordiul demonstrează că oratorul a avut în vedere şi a analizat ceea ce urma să spună, în faţa cui, pentru cine, împotriva cui sau a cărui aspect urma să vorbească, în ce împrejurări, în ce loc şi în ce situaţie, cât şi care ar putea fi părerea publicului[4].

În retorica antică şi nu numai, în orice cauză sau temă există un motiv, o problemă de dezbătut şi un argument fundamental (Quintilian I 1974: 279), conţinute, desigur, şi în acest discurs. Se face o trecere strânsă de la motiv, obiectul exordiului, la problema de dezbătut, obiectul naraţiei.

În textul analizat, naraţia, a doua parte, ocupă dimensiuni mai ample decât exordiul, aspect explicabil dealtfel prin faptul că auditoriul avut în vedere este publicul german, iar în naraţie este prezentată situaţia ţărilor fost comuniste, în general şi a României, în particular, subiecte cu un grad redus de familiaritate pentru receptor. Naraţia începe cu al doilea paragraf: „Am descoperit, mai întâi, ...” şi se termină cu propoziţia: „De ce ar face-o?”. În total sunt trei paragrafe construite pe baza unei opoziţii: Europa de Est / Europa de Vest. Autorul prezintă, pe de o parte, situaţia ţărilor estice în perioada comunistă, în speţă România, pe de altă parte, situaţia din prezent în opoziţie continuă cu Occidentul pentru a pune în evidenţă problema centrală a discursului, nevroza intelectualului din est.

Naraţia sau diegeza acestui text urmăreşte ceea ce în retorica antică se numeşte „expunerea faptelor”, expunerea situaţiei. Este o nouă secvenţă din alcătuirea discursului în care autorul îl informează pe receptor asupra temei care va fi discutată, numai că de data aceasta informaţia furnizată este mai precisă şi mai detaliată decât în exordiu. Discursul lui Andrei Pleşu respectă deziderатul din retorica antică conform căruia „naraţiunea să fie nu numai o expunere a faptului în cauză, ci să vorbească şi despre persoane, […], despre timp, […] cauze” (Quintilian I 1974: 349), în acest sens sintagmele cu rol deictic: „Timothy Garton Ash”, „Unamuno”, „Pedro”, „Juan”, „mai întâi”, „apoi”, „în 1945”, „la sfârşitul lui ‘89”, „după 1989”, „înainte”, „după” etc. fiind sugestive. Tot în retorica antică era postulat faptul că în naraţie trebuie să existe şi referire la viitor, fapt realizat în acest discurs. În varianta canonică, oratorul trebuie să menţioneze în naraţie toate împrejurările despre care intenţionează să vorbească în argumentaţie (Quintilian I 1974: 365) şi trebuie să clarifice nişte circumstanţe, să ofere informaţii care să presupună întrebările: „cine?”, „ce?”, „de ce?”, „unde?” sau „când?”.

Fiind o variantă complexă de naraţie, se respectă şi aceste deziderate. Dintre calităţile naraţiei din retorica antică este respectată în primul rând aceea de „brevis” (concizia). Această parte a discursului este, de asemenea, clară şi

[4] Deziderate cu statut obligatoriu în retorica antică, v. Qiuntilian I 1974: 341.

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

verosimilă, permiţând câştigarea credibilităţii. Nararea acţiunilor îmbracă forma istoriei[5].

A treia parte a discursului, confirmaţia sau argumentarea, este însoţită de o schimbare a „tonului narativ". Argumentarea ocupă restul textului, cu excepţia ultimului paragraf. Un alt element distinctiv este prezenţa persoanei I singular. Este cea mai amplă parte a textului, conţine nouă paragrafe, cum de altfel este şi firesc.

Conform *Dicţionarului de ştiinţe ale limbii*, argumentaţia este un termen plasat la intersecţia logicii cu retorica şi lingvistica. Dintr-o perspectivă dominant logică, ea este definită ca

> „strategie prin care, folosind o anumită limbă, un vorbitor reuşeşte să extragă concluzii valabile; argumentaţia stabileşte deci o relaţie între unul sau mai multe argumente şi o concluzie" (1997: *s.v.*).

Dintr-o perspectivă mai apropiată de preocupările lingvisticii, argumentaţia este o

> „…activitate verbală, de natură intelectuală şi socială, servind la justificarea sau la respingerea unei opinii; formulând un ansamblu de enunţuri, emiţătorul urmăreşte să obţină acordul unuia sau mai multor colocutori, care au rolul de judecători." (*ibidem: s.v.*)

Studiul argumentaţiei are o istorie lungă, ale cărei începuturi pot fi reperate în Grecia antică, în scrierile despre logică (dovadă), retorică (persuasiune) şi dialectică (investigaţie), mai ales în scrierile lui Aristotel, care înţelege argumentaţia ca o modalitate de a expune greşelile survenite în gândire şi de a modela discursul către un ideal raţional.

Retorica clasică are în vedere persuadarea efectivă care duce la consens şi aprobare. Silogismul era forma cea mai frecventă de demonstraţie logică, iar entimema[6] corespondentul lui din retorică. De asemenea, importantă în antichitate a fost analiza sofismelor.

Dacă *Logica* lui Aristotel se baza pe distincţia dintre formă şi substanţă, studiile ulterioare asupra argumentaţiei au preferat o tradiţie de analiză a formei inferenţei argumentative, independent de conţinutul acesteia. Dezvoltarea logicii moderne, simbolice, este un răspuns direct la preocuparea de a reprezenta formal structura inferenţială a unor argumente ce par acceptabile sau nu. Unul din studiile care a reprezentat desprinderea de logica formală şi

[5] Una dintre forme, alături de povestirea legendară (fabula) şi ficţiunea (res ficta) (Ducrot şi Schaeffer 1996: 113).

[6] Silogism ale cărui premise sunt obţinute de la audienţă. De obicei sunt exprimate doar parţial, logica lor fiind completată de audienţă.

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

orientarea către latura interacţională a argumentaţiei este cel al lui Toulmin din 1958, *The Uses of Argument.*

Teoria argumentaţiei are la bază propoziţii logice, nu simple actualizări verbale, deci argumentaţia nu e un fenomen pragmatic în totalitate, ci poate fi pus în legătură şi cu semantica limbajului. Specificarea făcută în semantica unei propoziţii în legătură cu concluziile ce pot fi întărite prin enunţarea acesteia se numeşte ,,orientare argumentativă" (Elhahad 1995: 194). Teoria argumentaţiei presupune că orientarea argumentativă a unei propoziţii poate fi descrisă printr-un formalism restrictiv bazat pe reguli semantice ce se numesc „topoi".

În teoria argumentaţiei, premisele necesare pentru a se ajunge la o concluzie trebuie să corespundă următoarelor criterii: relevanţă (dacă există o relaţie adecvată între conţinutul premiselor şi concluziei), suficienţă (dacă premisele oferă dovezi suficient de elocvente pentru concluzii, în ciuda obiecţiilor şi a contra-argumentaţiei) şi caracterul acceptabil (dacă premisele sunt adevărate, probate sau greu de atacat). „Scopul argumentativ este relaţionat cu validitatea unor afirmaţii, care, cu ajutorul unei aserţiuni sau a unei evaluări, permite unui interlocutor să judece faptele sau aserţiunile" (Kopperschmidt 1985: 159). Argumentaţia se referă la voinţa cuiva de a-şi susţine punctul de vedere, la tendinţa de a împărtăşi idei legate de probleme importante.

Argumentaţia a fost studiată dintr-o perspectivă pragmatică, atât ca un act ilocuţionar complex, cât şi ca un act perlocuţionar de persuadare. (van Eemeren şi Grootendorst 1984: 7).

Partea de argumentare a discursului „Unele nevroze răsăritene" nu conţine demonstraţie pentru că nu acesta este scopul unui asemenea text. Este alcătuită din entimeme şi epichereme. În retorica antică o primă discuţie considera epicherema concluzia care decurge în mod logic şi entimema numai concluzia trasă din contrarii, aceasta din urmă fiind, de asemenea, un silogism imperfect. În text multe concluzii sunt implicite, neexprimate în mod direct, deci entimeme. Entimema este „fie argumentul însuşi, adică ideea care serveşte la dovedirea altei idei, fie forma în care el este exprimat" (Quintilian II 1974: 111). Acest „silogism" este de două feluri: primul constă într-o propoziţie şi dovedirea ei imediată (nu există concluzie), iar în cel de-al doilea caz, provine din idei contradictorii. În discursul lui Andrei Pleşu predomină primul tip. Partea de argumentare se află în centrul acestui discurs persuasiv. Conţine doar o secvenţă de confirmare a propriilor idei enunţate în părţile anterioare. Cu toate acestea, şi partea de respingere (refutatio) este prezentă în discurs, însă în altă formă. Apare în ultima parte a discursului, prezentată, mai degrabă, ca o alternativă.

În partea argumentativă a discursului, exceptând entimemele (probe tehnice), se face uz de o mare varietate de probe, atât non-tehnice, care provin din exterior (diverse opinii de diverse tipuri: Hippias etc.), cât şi tenhici

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

artificiale create de orator. Acestea sunt procedee şi strategii (mai noi sau mai vechi) precum: probe tehnice de fapte, intrinseci evenimentelor discutate: „s-a trecut de la inexistenţa paşapoartelor la inexistenţa vizelor”, exemple: „Franţa de pildă, sau Germania, sau Italia”, modele, paralelisme, exemple contrare, tehnica prezentării ca certitudine a unor fapte discutabile: „Ţările estului european au o proastă relaţie cu timpul”, tehnica exagerării retorice: „Dacă ne străduim, vom reuşi, ni se spune, să ne atingem scopurile în limitele unui calendar incert, care merge de la anul 2005 spre 2015 sau 2020”, ironia fină: „fast-food diplomacy”, omisiunea sau generalizarea: „e foarte greu să defineşti Europa”, proiecţia alegorică: Europa = frumosul (viziunea platoniciană), raţionamentul istorizant (De Gaulle), conexiunile mascate, tehnica argumentului de oportunitate: „Talleyrand n-ar fi supravieţuit acestui mod de funcţionare decât alergând între dambla şi melancolie”.

Raţionamentele din această parte cu funcţie argumentativă fac uz de diverse tipuri de argumente: al calităţii „până în 1989, intelectualul român n-avea voie să citească Mircea Eliade, pentru că cenzura comunistă interzicea orice legătură cu caracter religios”, al ordinii „Înainte „lumea liberă” era gata să te primească, dar lumea ta, „lagărul socialist” refuza să-ţi dea drumul, sau o făcea cu greu, parcimonios, în condiţiuni umilitoare. Acum, lumea ta te lasă, oricând să pleci.”, al persoanei „Vă asigur că e mai mult decât stimulator să te străduieşti pentru o bună politică externă pe fundalul unei situaţii interne precare”, al existenţei „Trebuie să rezolvi în acelaşi timp găurile din pavaj, vidul legislativ, poluarea apelor, inflaţia, sărăcia ...”, al esenţei „Europa e moneda unică, piaţa comună, stabilitatea unui mod de viaţă, echilibrul drepturilor cu obligaţiile, împărtăşirea aceloraşi valori”. Diversitatea argumentelor contribuie la reuşita oratorului în persuadarea publicului.

Tot în partea de argumentare există şi o parte care nu serveşte propriu-zis scopului discursului, ci poate fi considerată digresiune. Întreg discursul, de altfel, conţine asemenea digresiuni datorită caracterului eseistic, însă de dimensiuni mai mici. Digresiunea din partea de argumentare constă în enunţarea şi explicitarea celor trei cuvinte cheie: acceleraţie, codificare, banalizare. În acelaşi timp se poate discuta aici de partitio, diviziune. În retorica antică diviziunea oratorică era enumerarea logică a chestiunilor de dezbătut propuse de autor.

Ultima parte a discursului, peroraţia sau concluzia, de fapt ultimul paragraf al textului, prezintă un dublu aspect, referindu-se la fapte şi la sentimente. Are dimensiuni modeste, respectând dezideratul din retorica antică, însă şi în acest discurs, importanţa care se acordă este majoră. În discursul analizat, peroraţia este punctul cheie, unul dintre puţinele fragmente asociate cu conotaţii pozitive şi orientate spre viitor. Epilogul începe cu o întrebare, al cărei răspuns reprezintă tot ceea ce urmează. Partea referitoare la fapte (recapitularea) este extrem de scurtă, făcându-se doar o referire: „peisajul pe care l-am descris”.

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

Coexistentă este partea referitoare la sentimente. Se începe cu o strategie retorică, şi anume asumarea rolului de dezvăluitor: „nu eram pe vremea când am fost invitat să ţin această conferinţă!”. De asemenea, autorul orator face uz de aşa-zisa tehnică a sustragerii sau a eschivării atunci când propune soluţia, ceea ce el însuşi numeşte „un peisaj paralel” şi de tehnica asumării falsei modestii: „îmi fac iluzia că am reuşit”. După cum se poate observa, nu este vorba de un apel propriu-zis la sentimente, deoarece totul se încheie doar cu o uşoară sensibilizare a receptorului, iar această sensibilizare din fraza finală: „Iar unificarea europeană şi planetară ar putea deveni un bun prilej pentru ca lumea să reînveţe să danseze” se produce doar în varianta din limba română, în discursul iniţial această frază neexistând.

Invenţiunea, dispoziţiunea şi elocuţiunea, primele trei părţi ale retoricii, faze în elaborarea discursului, au în vedere regulile de construcţie a discursului propriu-zis. Dispoziţia este arta compunerii, care se ocupă cu ordonarea şi distribuţia argumentelor. Dintre cele trei tipare recomandate în antichitate, discursul analizat aparţine primului tipar, care presupune o ordonare crescătoare, în forţă, a argumentelor, ascultătorul rămânând marcat de ultima impresie, mai recentă în memoria lui, şi anume, în cazul nostru, mesajul pozitiv pe care îl transmite discursul.

Elocuţiunea reprezintă uzul concret al formelor verbale, inclusiv problema limbajului figurativ şi propune o selecţie în funcţie de intenţia comunicativă. Fiind un discurs modern, cel al lui Andrei Pleşu nu refectă dezideratele antice în ceea ce priveşte puritatea limbajului. Este însă un discurs caracterizat prin limbaj academic şi deci corectitudine lingvistică, este un discurs caracterizat prin claritate în ceea ce priveşte forma şi în acelaşi timp, prin frumuseţe. Elocuţiunea reprezintă deci dimensiunea estetică a discursului. Dintre cele trei genuri de stil din retorica antică (genera dicendi: umil, mediu şi sublim), discursul aparţine stilului sublim. Ultimele două părţi ale retoricii, memoria şi pronunţarea-acţiunea se referă la enunţarea propriu-zisă. Referitor la memorie, trebuie precizat că autorul prezentului discurs dă dovadă de o memorie culturală semnificativă prin utilizarea unui vocabular foarte vast, apelul la exemple faimoase necesare argumentării etc.

Am ales această interpretare retorică a textului pentru că din ce în ce mai multe studii lingvistice actuale includ componenta retorică. Un exemplu în acest sens este pragmatica integrată reprezentată de Oswald Ducrot. Componenta retorică a pragmaticii integrate include legi ale discursului, precum legea informativităţii, legea exhaustivităţii (prima maximă a lui Grice, a cantităţii) sau legea litotei (principiul de informativitate de la Levinson). Printre ultimele actualizări ale retoricii se numără şi eleborarea unei retorici a lecturii. Retorica rămâne încă un mod actual de abordare a discursului literar, fapt demonstrat de aspectele contemporane şi de numeroasele legături

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)

interdisciplinare: retorică – pragmatică, lingvistică generală, stilistică, poetică sau teoria textului.

SURSE

Pleşu, Andrei, 1998, „Die Intellektuellen, die Übergangszeit und einige Osteuropäische Neurosen", *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, nr. 172, 25 iunie 1998.

Pleşu, Andrei, 1998, „Unele nevroze răsăritene", *Dilema*, nr. 291, 28 august – 3 septembrie 1998.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană-Dindelegan, 1997, *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii (DSL)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Dijk, Teun A. van (ed.), 1985, *Handbook of Discourse Analysis*, London, Academic Press, Vol. 1-4.

Ducrot, Oswald, Jean-Marie Schaeffer, 1996, *Noul dicţionar enciclopedic al ştiinţelor limbajului*, Bucureşti, Editura Babel.

Elhahad, Michael, 1995, "Using argumentation in text generation", *Journal of Pragmatics* 24, p. 189-220.

Kopperschmidt, Josef, 1985, "An Analysis of Argumentation", în Dijk (ed.) 1985, II: 159-168.

Kreutzer, Wolfgang, Beatrice Niculescu, Carmen Radu, „Andrei Pleşu – Unele nevroze răsăritene", în Papadima (coord.) 2003: 250-268.

Moeschler, Jacques, Anne Reboul, 1999, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, Cluj, Editura Echinox.

Qiuntilian, 1974**,** *Arta oratorică*, I-III, Bucureşti, Editura Minerva.

Papadima, Liviu (coord.), 2003, *Der politische Diskurs in Rumänien*, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional.

Toulmin, S.E., 1958, *The Uses of Argument*, Cambridge, Cambridge University Press.

Van Eemeren, Frans H., Rob Grootendorst, 1984, *Speech Acts in Argumentative Discussions*, Dordrechts-Holland, Foris.

Carmen-Ioana RADU
Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti

BDD-V2880 © 2015 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:49:45 UTC)